

MODEL BARCELONA
Quaderns de gestió

14

La seguretat, un compromís de la ciutat

Josep M. Lahosa i Paz Molinas

Aula Barcelona

Model Barcelona. Quaderns de gestió

La seguretat,
un compromís de la ciutat

Aula Barcelona és un espai de reflexió i de debat entre l'administració pública, la universitat i l'empresa privada sobre la gestió de les ciutats, i en especial de Barcelona i el seu entorn. Es tracta d'una iniciativa de l'Ajuntament de Barcelona, la Universitat de Barcelona, així com de les Fundacions CIDOB i Bosch i Gimpera, i que compta amb el suport de Ercros, Fomento de Construcciones y Contratas, Fundació Agbar, Fundació RACC, Grup Freixenet, Media Planning Group i Ros Roca Group.

La col·lecció **Model Barcelona. Quaderns de gestió** busca recollir el testimoni directe de protagonistes destacats en la concepció i gestió de les transformacions impulsades a Barcelona durant les darreres dècades. La col·lecció es posà en marxa l'any 1998, a proposta de Pasqual Maragall, dins de la programació d'Aula Barcelona, amb dotze títols apareguts fins el 2001. Dos anys després Aula Barcelona inicia la publicació de la segona sèrie, amb la finalitat de contribuir amb nous documents al debat sobre la metròpoli.

1. <i>La Carta municipal</i> , Francisco Longo.	9. <i>Quan l'habitatge fa ciutat</i> , Xavier Valls.
2. <i>El projecte urbanístic.</i> <i>Valorar la perifèria i recuperar</i> <i>el centre</i> , Juli Esteban.	10. <i>La gestió del deute públic</i> , Pilar Solans.
3. <i>Estratègies culturals i renovació</i> <i>urbana</i> , Pep Subirós.	11. <i>La universitat i la ciutat</i> , Carles Carreras.
4. <i>La recuperació del front marítim</i> , David Mackay.	12. <i>El paisatge urbà, un punt</i> <i>de trobada</i> , Ferran Ferrer Viana.
5. <i>El planejament estratègic</i> , Francesc Santacana.	* * *
6. <i>Un objectiu: la cohesió social</i> , Enric Truñó.	13. <i>El port de Barcelona</i> , Alfons Bayraguet.
7. <i>Tecnologies de la informació i</i> <i>modernització de la ciutat</i> , Lluís Olivella.	14. <i>La seguretat, un compromís</i> <i>de la ciutat</i> , Josep M. Lahosa i Paz Molinas.
8. <i>La col·laboració</i> <i>publicoprivada</i> , Francesc Raventós.	15. <i>El districte d'activitats</i> <i>22@bcn</i> , Antoni Oliva.

Sumari

- 9 **Introducció**
  - L'episodi de por de 1983
  - Nomenament d'un Comissionat de l'Alcalde per a la Seguretat
- 13 **La definició d'un nou model de seguretat per a Barcelona**
  - De l'ordre públic a la seguretat ciutadana. Els treballs de la Comissió Tècnica de Seguretat Urbana
  - La constitució del Consell de Seguretat Urbana de Barcelona
- 17 **Els principis del model**
  - Prevenió, repressió, solidaritat i participació comunitària
  - El territori, espai social
- 19 **Els eixos del model**
  - El coneixement de la realitat. L'enquesta de victimització
  - La cooperació institucional
  - La coordinació de polítiques
- 40 **Les dificultats en la implantació del model**
  - Les resistències de l'organització
  - El primer intent de descentralització, 1985
  - Les secretaries tècniques de prevenció als districtes, 1987
- 44 **La difusió del model de seguretat de Barcelona**
  - La I Conferència Internacional sobre el Paper dels Poders Locals en la Prevenció de la Inseguretat
  - La constitució del Fòrum Europeu per la Seguretat Urbana
- 50 **Amb vista als propers anys**
  - La ciutat i la justícia
  - Les noves formes de resolució dels conflictes
  - La competència sobre els espais: nous usuaris i nous usos
  - La manca d'un referent en els àmbits de Catalunya i Espanya
- 59 **Documents i bibliografia**
  - Documents
  - Bibliografia

61 **Annex. Les recomanacions de l'Informe Socias**

81 ***Resumen***

85 ***Abstract***

Introducció

Un dels aspectes que més pot afectar la vida social de les ciutats és el referit a la seguretat o inseguretat, i més concretament a la percepció que se'n tingui. Aquesta percepció es construeix sobre la base de realitats i experiències, però també, i de manera rellevant, a partir de sensacions i representacions del que es considera perillós; i en el cas del medi urbà, representacions dels territoris i dels qui hi habiten. En aquest sentit, s'ha de posar de manifest com les investigacions i el sentit comú ens indiquen que el sentiment de seguretat o inseguretat és alguna cosa més que l'absència de delictes; és una percepció i, com a tal, una construcció social.

Així mateix, de les investigacions realitzades es desprenen les diferències i les relacions entre por difusa i por concreta. La primera es defineix com la por que es percep en relació amb fenòmens de caràcter general, i es relaciona amb riscos indeterminats. La segona està directament vinculada, de manera fonamentada o no, amb les possibles experiències personals.

A l'àmbit urbà és on es fa evident, de manera més clara, aquesta ambivalència: la ciutat pot ser el lloc de la solitud just en el centre de la multitud o un espai privilegiat de convivència i tolerància; pot ser l'imperi del soroll i de l'incivisme o un espai amable per al gaudi; pot ser l'espai de la inseguretat i del perill d'accions disocials o bé l'espai reivindicat i apropiat per a la comunitat.

El propòsit de les pàgines que segueixen és resseguir com s'ha perfilat el compromís de la ciutat de Barcelona amb la seguretat des que l'any 1983 es va plantejar com un tema al qual, tot i superar les competències municipals, l'Ajuntament es comprometia a donar resposta, fins l'any 2000, moment en què es començava a treballar en un nou plantejament en el compromís de la ciutat amb la seguretat per adaptar-lo als canvis dels temps més recents.¹

L'episodi de por de 1983

A la fi de la dècada dels setanta les ciutats europees, com a centres productors de valors, d'estils de vida i de referents socials i polítics, vivien el que es pot qualificar com una crisi de confiança. Aquesta crisi

1. El text fou redactat a la primavera de 2001; hem incorporat en els quadres estadístics algunes dades més recents en el moment de revisar-lo per a la seva publicació.

tenia l'epicentre en les limitacions i incapacitats dels models d'intervenció pública per fer front a les noves situacions generades en el medi urbà. Per una banda, el mercat laboral tenia dificultats per absorbir nous contingents. Per l'altra, la comunitat no es mostrava capaç de reelaborar els valors de socialització i de resituar el paper que havien de tenir en aquesta socialització les institucions de transmissió cultural: la família, l'escola, els mitjans de comunicació, la política o el sistema de control.

A Espanya, aquesta situació, tot i la intensitat del fenomen, no va ser percebuda fins al principi dels anys vuitanta, coincidint amb els primers processos electorals democràtics, i molt especialment amb les primeres eleccions municipals. Cal dir en aquest sentit que en ser la prioritat política el pas de la dictadura al sistema democràtic, la presa de consciència de la situació es va desplaçar en el temps. I quan es va produir, la reorganització de les estructures politicoadministratives i dels serveis públics va propiciar que els seus efectes s'expressessin de manera més intensa.

És en aquest marc que es va produir a Espanya, i de manera molt intensa a les grans ciutats, el que hem anomenat *episodi de por*. És a dir, un sobtat augment general de la sensació d'inseguretat i, en conseqüència, una demanda insistent de polítiques i sobretot de serveis de seguretat: van ser els anys d'or del sector de la seguretat privada.

Barcelona no va ser aliena a l'impacte d'aquest episodi, impacte accentuat pel contrast amb la percepció de la quotidianitat com a generalment tranquil·la, pacífica i segura que era característica de la ciutat. El fet que els barcelonins hagin construït les seves relacions amb la ciutat des d'una perspectiva multicèntrica, en la qual coexisteixen un centre politicoadministratiu, que permet cohesionar els trets de la identitat col·lectiva i de la cultura comuna, i uns barris on s'estableixen les relacions personals i de convivència i on s'estructura un fort nivell d'associacionisme popular, configura una ciutat intensament coneguda i reconeguda pels seus habitants, amb una forta cohesió social, més habitual de les ciutats mitjanes que de les grans metròpolis. En aquest sentit, el sentiment de pèrdua d'alguna d'aquestes condicions pot ajudar a explicar la sensació viscuda a la ciutat en els primers anys de la Transició.

A Barcelona, la informació de què disposava el govern municipal (estadístiques policiaques, judicials, dels serveis socials, etc.), no semblava justificar una relació directa entre la intensitat de l'episodi i la rea-

litat delictiva. En aquest sentit, tot hi haver-se produït un augment de l'activitat delictiva,² ni la intensitat ni l'entitat qualitativa dels fets podia donar una justificació plausible al fenomen.

***Nomenament
d'un Comissionat
de l'Alcalde per a
la Seguretat***

Quan augmenta la demanda de seguretat, és força habitual que els governants optin per l'increment dels efectius del cossos policíacs i per la posada en marxa d'operacions de control, que sovint només es poden mantenir durant un temps limitat.

A Barcelona, l'alcalde Pasqual Maragall va prendre una opció desconeguda a casa nostra i fins i tot un xic agosarada. Per una banda, va treure al carrer efectius de la Guàrdia Urbana que fins llavors desenvolupaven tasques administratives, i per l'altra, va nomenar un comissionat amb l'encàrrec d'avaluar quina era la situació a Barcelona: per què s'havia produït l'episodi abans esmentat i quines havien de ser les línies que calia tenir en compte en la definició d'un nou model de seguretat per a Barcelona.

Així doncs, es va nomenar perquè es fes càrrec d'aquestes tasques a Josep M. Socias Humbert, antic alcalde de la ciutat en el període de desembre de 1976 a gener de 1979. Per altra banda, el 23 de desembre de 1983 l'alcalde signà el decret de constitució de la Comissió Tècnica de Seguretat Urbana —coneguda com a Comissió Socias—, amb la finalitat «*d'elaborar el programa d'actuació que defineixi els aspectes bàsics d'actuació i proposi a l'equip de govern les mesures per a una eficaç actuació en l'àmbit de la seguretat ciutadana*». Cal dir que el mateix decret de constitució de la Comissió ja explicitava un dels eixos que havien de constituir el futur model de seguretat per a Barcelona: una aproximació multidisciplinària i interinstitucional. Així, la Comissió estava formada pels coordinadors municipals de Serveis Socials, de Joventut i Esports, de Salut Pública i de Protecció Ciutadana, per un director de Serveis de Districte, un magistrat de l'Audiència de Barcelona, un jutge de primera instància de Barcelona, un advocat, un

2. Hi ha un cert consens a l'hora de relacionar aquest augment dels delictes amb una gestió perversa, per part de poders fàctics, de la reforma Ledesma, que va posar fi a la injustícia de mantenir a les presons milers d'interns en espera de judici.

regidor de districte, un notari, un economista, dos professors universitaris i un representant de la prefectura superior de policia de Barcelona.

El decret de constitució de la Comissió també preveia la necessitat de constituir grups de treball sectorial. Per tal de garantir la necessària síntesi de les anàlisis i les propostes es nomenava una persona per coordinar els diferents grups de treball. Al llarg de catorze mesos, més d'un centenar de professionals de tots els àmbits i especialitats van desenvolupar la tasca encomanada a un grup d'anàlisi i deu grups sectorials: menors, ensenyament, Administració de justícia, policia, institucions penitenciàries, drogues, seguretat del comerç, joventut, mitjans de comunicació i estrangers.